

**F. HERTZIN "AGRAARIKYSYMYKSET
YHTEYKSISSÄÄN SOSIALISMIIN" * KIRJAN
ARVOSTELEVA A ERITTELYÄ**

Hertz

VI. Kuvaavaa kysymyksen asettelua (epähistoriallisuus, epämääräisyys, keskittyy yksityisseikkoihin)

venäjännös 17.

1. K. Kautsky "Kiistämättä" selvitti *moitteettomasti* 2 kysymystä: *maaseudun työläiset suurmaanomistus*
Alias ** — "*talonpoikaiskysymys*".
2. Hertzin mielestä K. Kautskylla 2 tärkeää kohtaa:

NB	{	<ol style="list-style-type: none"> 1) maanviljelyksessä palkkatyöläisten intressit ovat suuremmat kuin omistajien. 2) talonpoika on työläisen antagonisti.
----	---	--
3. Itävallassa.
8¹/₂ miljoonaa aktiivista maanviljelyksessä.
4¹/₄ miljoonaa maaseudun työläistä.
Hertz laskee 0,8 miljoonaa maaseudun työläistä de facto kanssaperillisiksi.
4. Kautskyn "Wortspiel" ***: yrittäjätalonpoika (vrt. Tshernov).
5. Talonpoika (K. Kautskylla) milloin työläinen, milloin yrittäjä.
6. *Huomautus 15*. Hertz pitää Kleinbetriebina eli

!	{	talonpoikaistaloutena myös isäntiä, joilla on 1—2 työläistä.
---	---	--

* Hertz, F. "Die agrarischen Fragen im Verhältnis zum Sozialismus". Wien 1899. *Toim.*

** — Toisin sanoen. *Toim.*

*** — "Sanansuutkaus". *Toim.*

6. Työläisten ja Kleinbauernschaftin * välillä ei ole *luokka-antagonismia*.
 7. Vaatimusten täytyy olla "välittömästi toteutettavissa olevia" — (K. Kautskyn) maan yhteisomistus ei sitä tyydytä.
 9. Ei mikä tahansa Nebenerwerb** omaava talonpoika ole vielä proletaari [*äärimmäisen typerä*]. "Talkoot" eivät ole riistoa.
 10. Kapitalismi—"määritelmä" [unohti tavaratuotannon ja palkkatyön!!]
 10. Kapitalismin Realdefinition***: tuotantoa pääoman herruuden alaisena (!! ei muuta !!). "Genetische" Definition****
 10. *Huomautus* 25. "Kapitalistien taloudellisesta hyödyllisyydestä vielä kiistellään." (Sic!)
 11. "Durchaus falsch" — "die" *Agrarfrage* (!) *****
 11. Englanti — milloin "malli kaikille", milloin — "me emme ole Englanti" (Bernstein vastaan).
 12. "Normaali" — kapitalismi. (?!)
Tärkeintä: se tapaus, että kapitalistinen riisto ei liity *kapitalistiseen suurtuotantoon* tähtäävään edistykseen.
 12. Landwirtschaft in Russland ***** Nikolai —on.
 - 12—13. Suurmaanomistus ei ole edistänyt Venäjän maanviljelystä?
 13. Ein neuer Bauernstand***** (P. S:n 63 mukaan).
 14. *Also* — gilt *Nicolai* —on (??) ***** "Uusi tuotantotapa ei tule missään vanhan tilalle."
 14. Venäjällä pääoma ei ota *juridisesti* omistukseensa tuotantovälineitä, se tyytyy » osaan tuotoksesta.
- Sic! ((Eikö niin ikään sosialismikin kapitalismin suhteen?
15. Latifundiumit eivät ole Itävallassa niin laajalle levinneitä kuin K. Kautsky luulee (vaikka onkin Musterwirtschaften *****) (*eikä muuta*).

* — pientalonpoikaiston. *Toim.*
 ** — sivuansion. *Toim.*
 *** — reaalin määritelmä. *Toim.*
 **** — "Geneettinen" määritelmä. *Toim.*
 ***** — "Peräti valheellista" — *agraarikysymys* (!). *Toim.*
 ***** — Maatalous Venäjällä. *Toim.*
 ***** — Uusi talonpoikaisto. *Toim.*
 ***** — *Siis* — jää voimaan *Nicolai* —on (??). *Toim.*
 ***** — mallitalouksia. *Toim.*

15. *Schöne Werke* Baudrillarts.*
16. Keskiäika jätti perinnöksi paljon erikoisuuksia. *K. Kautsky* on yleistävissä yhteenvedoissaan ***durchaus unhistorisch*** ** [Missä? Mitä? Milloin?]
17. Itävallan Alpit: v. 1867 (idem 1887) sama talous kuin keskiajalla.
18. Velkaantuneisuuden tavaton kasvu.
20. Hertz on samaa mieltä Engelsin kanssa siitä, että talonpoika on riuhtaistava eroon patriarkaalisen luontoistalouden "kasvielämästä", mutta onko rahatalous *paras* tie? (Sic!)
- 20—21. Talonpoikain tuhoutuminen Alpeilla. Pohatat ostavat talonpoikain maita (metsästystarkoitukseen). Se ei ole lainkaan pientuotannon syrjäyttämistä suurtuotannon taholta.
21. Kapitalismin uudistustoimenpiteiden täydellinen fiasko Alpeilla!!
21. Ergo K. Kautsky on väärässä puhuessaan kapitalismin kasvattavasta toiminnasta: *palstavuokraus on omiaan syrjäyttämään tyyten suurtuotannon.*
- (!!) 21. Sen vuoksi "sosialismin päätehtävä" on *tukea osuuskuntia!!!*
22. Hypoteekkien keskittyminen. Hypoteekkeja ei aina 1) suurtaloudet velkaantuneet > kuin pientaloudet.
24. Hypoteekkipankkien pikkutallettajat. Vrt. numerotietoja.
- { Tallettajain %-määrä hyvin suuri }
{ ja pääoman %-määrä vähäinen. }
26. Sparkassen *** Itävallassa. 1'д ****
28. Venäjän säästökassat, 65,5% työläisten osalle etc.
28. Tämä ei ole sentralisaatio-, vaan *desentralisatiotendenssi* (!)
29. Maanomistajia pakkoluovuttavat pienkäsityöläiset ja työväki. *Bernstein on aivan oikeassa maatalouskysymyksessä: omistajain määrän kasvu (!!!).*

* — Baudrillart'in *mainiot* teokset. *Toim.*

** — *peräti epähistoriallinen. Toim.*

*** — Säästökassat. *Toim.*

**** — 1'д — tekstiä ei ole onnistuttu saamaan selville. *Toim.*

31. Engelsin virhe Amerikan kysymyksessä (suur-farमारit syrjäyttävät pikkufarmareita).
- 33—34. Pohjois-Amerikan itävaltioissa maan hinta on laskenut, mutta maataloustuotannon edistys voimistuu, ja K. Kautsky on kerrassaan väärässä. [Vrt. Bulgakov II, 435—436.]
36. + Amerikka: *palstatilojen puuttuminen* tekee mahdolliseksi käyttää > koneita.
36. Amerikkalaiset ylpeivät sillä, ettei heillä ole sellaista *alhaisella tasolla olevaa talonpoikaista kuin on Euroopassa*.
39. Moderne Großbetriebein pitää verrata myös moderne Kleinbetriebe * [Tshernov].
40. Hirveä Arbeitsverschwendung ** palstatilatalouden vallitessa Euroopassa; "absoluuttista" paremmuutta ei ole suurtaloudella eikä pientaloudella.
43. Euroopan talonpoikien fatalismi. Amerikkalainen katsoisi Wechselfähigkeitin *** rajoittamisen loukkaukseksi.
44. Euroopan talonpojan "freudlose Plage" ****.
45. Kuvaava otsikko: "Sosiialistisia hyökkäilyjä pientuotantoa vastaan."
- 47—48. Maiden järjestys satoisuuden suuruuden mukaan: Englanti, Belgia, Tanska, Hollanti, Ruotsi, Ranska.

[4 pienviljelysmaata on Ranskaa korkeammalla!]
talouksien %-määrän mukaan!!

49. Suurtuotannossa vehnäsato vain 0.49 hl korkeampi. [Kyllä, likipitään laskettaessa!]
50. Satojen kasvu Ranskassa 19. vuosisadalla.
51. Satojen lasku Englannissa.
52. Maatalouskoneiden määrällinen lisääntyminen Ranskassa — todiste (51), että *Kleinbetrieb* ei vieroksu tiedettä.

* — Nykyaikaisiin suuryrityksiin pitää verrata myös nykyaikaisia pientuotantoja. *Toim.*

** — työn haaskaus. *Toim.*

*** — vekselinasettamiskelpoisuuden. *Toim.*

**** — "ilotonta tuskaa". *Toim.*

52. Omistajain määrällinen kasvu (???)
53. Ländliche Hausindustrie — Ranskassa *ei ole* (wir bemerken nichts)?? [Souchon] (Maurice, p. 294) *
53. *Vääristelyä*. Palstatilataloudet pienenevät *pintalan* kannalta (palkkatyön käytön kasvua koskeva kysymys!!)
54. Vääristelyä ”normaalia” kehitystä koskevassa kysymyksessä.
55. Kautskyn väite (joka koskee pientalonpoikien palkkatyötä) ”total zerfällt” ** — maata omaavien *päiväläisten* määrän vähenemistä osoittavat tiedot vuosilta 1862—1882—1892 (Bulgakov).
55. *huudahdusmerkki sen johdosta, että Großbetrieb on jo > 40 ha!*
56. K. Kautskyn sitaatti Ranskan talonpoikaistosta — lainattu romanttiselta taantumukselliselta daamilta. Foville kumosi . . .
- 56—58. *Baudrillart*...
59. Maaseudulla lihan kulutus *paljon* < kuin kaupungissa (vaikka kasvaa nopeammin!)
59. K. Kautskyn oletamus (lihan kulutuksesta).
59. *Pauperisierung der französischen Bauern keineswegs stattfindet (!) ****
60. Ranskan tila — kaikkien muiden maiden ”*taivoite*” (!)
60. Onko *absolut überlegener Betrieb ****?*
61. K. Kautskyn olisi pitänyt sanoa: Großbetrieb *voi* olla korkeampitasoista kuin Kleinbetrieb.
— K. Kautsky ei esitä *satolukuja* Großbetrieбин ja Kleinbetrieбин osalta.
61. ”*Pakinatyylinen metodi*”... (Kautskyn).
62. Erittelee Großbetrieбин puolesta puhuvia todisteita
Rakennukset
Koneet (osuuskunnat)
Luotto (eikä erittele).

* — Maaseudun kotiteollisuutta — Ranskassa *ei ole* (emme havaitse mitään)?? [Souchon] (Maurice, s. 294). *Toim.*

** — ”hajoaa kokonaan”. *Toim.*

*** — *Ei tapa h d u l a i n k a a n Ranskan talonpoikain pauperisointumista.* *Toim.*

**** — *ehdottomasti* parempia talouksia. *Toim.*

- 62—63. David "Sozialistische Monatshefte" *
 63. Höryaura: Ei voida käyttää kaikkialla
 — raskaalla maalla mainioita tuloksia
 — kevyellä ei.
64. Kertoo yksityiskohtaisesti, milloin höryaura ei kelpaa.
65. On muka typerää puhua, että höryaura on kaikissa oloissa korkeammalla (? kuka?? missä?).
65. Puinti talvella: työ (!) halpaa (NB).
65. Jälleen (bis) *absolut* (!!) (veijari!)
- 65—66. *Erträge* **.
66. — Elben laakson itäosa — ja *Etelä- (!) Saksa: j.n.e. (koomikko)*
67. Satojen kasvu sitten höryauran käyttöönoton.
68. — ja Etelä-Saksassa (Baden) vielä korkeampi!!!
- 68—69. *M. Hecht* *) — *vorzüglich* ***.
- 70—71. Auhagen. (Vrt. K. Kautsky)
72. Marx. Asettaa *Geldgewinnin* **** maanviljelyksen vastakohtaksi (!!) K. Kautsky ei kajoa edes tähän kysymykseen.
- 72—73. *Nachklang naturrechtlichen etc. ****** (maan yhteiskunnallinen omistus).
- 73—74. Märehtii sanoin kuvaamattoman banaalia kaavaa $\left(\frac{w-k}{t}\right)$ ***** ja kehuu Wagneria (!) —
74. Siitä syystä *rohe Methode* ***** — vertaa yksinkertaisesti kokonaistuloja.
74. *Kleinbetrieb* käyttää suhteellisesti > työtä kuin *Großbetrieb*.

*) M. Hechtin johdosta pitää muistaa mainita, että *lannoittamiseen* käytetään laajasti (ja *vuosisatoja*) kaupungin ruoka- ja likajätteitä etc.

* — "Sosialistisessa Kuukausijulkaisussa". *Toim.*
 ** — *Tulot. Toim.*
 *** — mainio. *Toim.*
 **** — rahatulon. *Toim.*
 ***** — Jälkikäikuna luontaisoikeudellisista j.n.e. *Toim.*
 ***** Tällä kaavalla Hertz osoittaa tuottavuuden tasoa; w merkitsee kokonaistuotteen arvoa, k — tuotantokustannuksia ja t — tuotantoon käytettyä aikaa. *Toim.*
 ***** — *karkea metodi. Toim.*

76. Suuri osa talonpojista käyttää vielä mitä alkeellisimpia välineitä.
76. *Kaupungin ja maaseudun* välisen vastakohtaisuuden hävittäminen (Hauptwunsch alter Utopisten * samoin "Kommunistisen Manifestin"), mutta "*me emme luule*"
- 76—77. "*Bäuerliche Zustände*" (Kutzleb??) [Ks. erikoista lehtistä. Vrt. *Bulgakov* II 282] osittain samoja viittauksia!
79. "*Vorzüglich*" — Moritz Hecht . . .
80. Stumpfe talonpoikain karjataloudesta.
81. Pienmaanomistajat *stark* (?) *benützen*** maatalouskoneita (?)
82. *Großbetrieb Euroopassa ei > kuin¹/₃ maa-alasta. [”Ei voi kolminkertaistaa tuotantoa”]*
83. Kriisistä on kärsinyt eniten *Großbetrieb*.
- 84—85. *Engels* on väärässä olettaessaan, että valtamerenentakainen kilpailu voimistuu.
87. Kautskyn "kepponen" (tekoviiniä koskevat tiedot).
- 87—88. Kautskyn perusteettomat maatalouden teollistumistoiveet: syrjäyttäminen on mitättömän vähäistä. Maanviljelyksen ja teollisten yritysten toisiinsa yhdistyminen tapahtuu usein osuuskuntien tietä.
88. "*Wenn wirklich*" *Großbetrieb**** on yhdistänyt suurteollisuuden ja suuren maanviljelystuotannon. ("Wenn"!?)
88. 1) Keskittymistä ei ole.
2) Itsenäisten omistajien määrä kasvaa.
3) Kaikkien maanomistajien " " "
4) suurtuotannon paremmuus pientuotantoon verrattuna on gänzlich relativ****.
89. 5) Kaksi kehityssuuntaa:
suunta *keskisuuren* tuotannon kasvuun.
" palstatilatalouteen.

* — vanhojen utopistien perushaave. Toim.

** — käyttävät laajasti (?). Toim.

*** — "Jos todella" suurtuotanto. Toim.

**** — alvan suhteellista. Toim.

- 6) Kapitalistisen maatalouden lopullinen tarkoitusperä — *palstavuokraus*.
- 7) Kapitalismi ei luo sosialistisen suurtuotannon taloudellisia eikä psykologisia edellytyksiä.
- 8) "*Sosialismin päätehtävä*" — pientuotannon !! järjestäminen osuuskuntien avulla.
89. Pientalonpoika ja pienvuokraaja ei ole kapitalisti, vaan työläinen.
- 89—90. Pientalonpojan "*Arbeitsrente*" * laskee Existenz-minimumiin ** — (!! NB)
90. *Bodenpreis* *** — perussyy.
91. Pienmaanomistaja ostaa maata ja maksaa velkansa *Nebenerwerb*in avulla ((Lohnarbeit...!)) ****...
92. (NB (Nykyajan talonpoikaiskysymys on työttömyyskysymyksen muunnettu muoto. (Hertz puhuu rishtiin.)
92. Kautskysta talonpoikaiskysymys on kaikkialla sama.
93. Mitä sosialistinen valtio voi tehdä maataloudessa palveleville toimihenkilöille? (Viisasta!)
95. Maataloudessa taloudellisen egoismin (Selbst-|| interesse) vipusin on korvaamaton. [Venäjännös s. 227.]
- !!! [sosialisti!]
103. Hirveää *blaque'ta* ***** nykyaikaisen omistusoikeuden sisältöä koskevassa kysymyksessä etc.
- 104 — oma jako [pelkkää skolastiikka!]
- 105 — ja kaikki puhuu siitä, ettei tarvitse odottaa || sosiaalista vallankumousta. Se on meneillään. Omistus ei muutu "kerralla".
111. Talonpojat "astuvat sosialismiin": osuuskunnat...
112. Joka vuosi muodostuu lähes 1 500 maatalousosuuskuntaa.

* — "työllämaksukorko". *Toim.*

** — toimeentulominimiin. *Toim.*

*** — *Maan hinta*. *Toim.*

**** — *siuvansion* avulla ((palkkatyö...!)). *Toim.*

***** — *blaque* (ranskaa)— pötyä, typeryyttä. *Toim.*

- hankintaliittoon on yhtynyt 1 050 000 maalaisisäntää (K. Kautskya "vastaan"!!).
Kautsky on aivan väärässä...
Itävallassa (Hohenbruck) meijeriosuuskunnissa 1 isäntää kohti tulee < kuin 1 lehmä. [Vrt. Saksa!]
112. Osuuskunnista on eniten hyötyä pienisännille ja aivan pienille isännille.
- Sic! 113. Kautskyn vastaväite "*Absolut unhaltbar*". — *Komisch* * (?) maidonmyyntikysymyksessä. Talonpoika saa rahaa.
113. Kuinka "heikkoa" on osuuskuntien harjoittama maaseudun työläisten Ausbeutung**! sadoilla talonpojilla 2—3 työläistä (!?) Osuuskunta-asteet:
118. ... Disqualifizierung minderwertiger Produkte.***
... meijeriosuuskuntien määräykset karjan ylläpidosta etc.
119. Osuuskunnat ovat ryhtyneet rakentamaan siloja ja lajittelemaan tarkoin viljan.
120. *Winzergenossenschaften: vollkommener Großbetrieb* ****...
- 121: pelastavat köyhiä joutumasta vararikoon: ostavat näiltä *Weinberge****** ja vuokraavat !! *jälleen maksua vastaan!*
Avaavat omia Weinstuben ***** ...
... mitä Kautsky vielä haluaa?...
122. Engels myös osuuskunnasta.
123. Sosialististen osuuskuntien *vastoinkäymiset*. NB
123. Maatalouden keskitetty hoito
!! "on kerrassaan mahdotonta".

* — "kerrassaan kestävä" — Naurettavaa. Toim.
** — riisto. Toim.
*** — Ala-arvoisten tuotteiden hylkääminen. Toim.
**** — Viiniviljelijäin osuuskunnat: aivan suurtuotantoa. Toim.
***** — viinimäet. Toim.
***** — viinitupia. Toim.

- 124: Tämä pienviljelijöitä varten, mutta suurmaan-
 viljely on yhteiskunnallistettu! höyry-
 !!! aura etc. on edullinen.
 129. Taantumuksellisetkin ovat osuuskuntien kan-
 nalla.

F. HERTZIN KIRJAA KOSKEVIEN VASTAVÄITTEIDEN
 JÄSENNYKSIÄ

1

- α "Kapitalismi-määritelmä" (S. 10)!
- β *Hypoteekit* (S. 24, 26, 28)
 (Desentralisaatio)
- γ Engelsin virhe Amerikan kysymyksessä (S. 31)
- δ Omistajien intressit maanviljelyksessä (S. 2, 3).
Talopoika—yrittäjä. ("Wortspiel") (S. 4)
 (S. 5) ja S. 89.
- || Kleinbetrieb — myös taloudet, joissa on
 1—2 palkkatyöläistä (S. 6, huomautus 15)
 Kleinbetriebin ja palkkatyöläisten välillä ei ole
 luokka-antagonismia (S. 6).
Nebenerwerbistä (S. 9)
- ε || *Absoluuttista* paremmuutta ei ole suurtaloudella
 (S. 40) (S. 60) (60—65)
 Puimakoneet: talvella työ halpaa: S. 65
 Sadot Ranskassa S. 49.
 Kleinbetrieb ei ole koneita S. 52 (Ranskaa koskevat
 summittaiset tiedot). Vrt. 81 (stark??)
 Maidon myynnistä: S. 113.
- ζ *M. Hecht*: 68 ja 79 y.m. ("vorzüglich")
 Sadot Elben laakson itäosassa ja Etelä-Saksassa (66)
 Auhagen: 70—71.
- θ Satojen kasvu sitten höyryauran käyttöönoton (67)
 124: höyryauran edullisuus!
 Itävallassa latifundiumien joukossa on mallitalouk-
 sia: S. 15 (Bulgakovia vastaan)
- contra || Amerikka: palstatilojen puuttuminen tekee mahdol-
 liseksi käyttää > koneita; ei ole sellaista alhaisella
 || tasolla olevaa talonpoikaista (S. 36) ja 43. 44.
 t Contra. Kleinbetrieb käyttää suhteellisesti enemmän

työtä (74). Suurimmalla osalla talonpojista on alkeelliset välineet.

Talonpojan Arbeitsrente: S. 89—90 (!!)

Pienviljelijä turvautuu Nebenerwerbiin: 91 vrt. 92.

x { Omistajain määrällinen kasvu Ranskassa 52 (??)
Ranskassa ei ole maaseudun teollisuutta 53 (??)
Vääristelyä palstatilatalouskysymyksessä (vähenevät määrällisesti) 53.
Pientalonpoikien palkkatyötä koskevan Kautskyn väitteen kumoaminen 55. }

λ Hertz N. —onista etc. (S. 12).

(Vrt. Tshernov)

Onko rahatalous paras tie? (S. 20).

Palstavuokraus — kapitalismin tarkoitusperä:
S. 21.

**Tuotannon teollistuminen: Kautskyn perusteet-
tomat toiveet** (87—88).

σ Vaatimusten täytyy olla välittömästi toteutettavissa olevia — contra maan yhteiskunnallista omistusta (S. 7).

S. 10: kapitalismin taloudellisesta hyödyllisyydestä vielä kiistellään.

S. 14. Sosialismin suhde kapitalismiin ehkä sama kuin Venäjän kapitalismin suhde patriarkaaliseen talouteen.

Vain suurempi osa!

Naturrechtlichen katsomusten Nachklang: S. 72—73.
Kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden hävittäminen. S. 76.

Maataloudessa egoismivipusin on korvaamaton: 95.

Mitä sosialismi tekee toimihenkilöille. 93.

Sosiaalisesta vallankumouksesta: 105.

123: Maatalouden keskitetty hoito on *kerrassaan* mahdotonta (!!).

τ "Sosialismin päätehtävä" on tukea osuuskuntia (S. 21) ja S. 89.

124: Osuuskunnat *pienviljelijöitä varten*, !!
mutta suurmaanviljelyn yhteiskunnal-
listaminen.

Winzerosuuskunnat 120

Osuuskunnat: "astuvat" sosialismiin (111).

Osuuskuntien jäsenmäärä (112)
 Meijeriosuuskunnat (112)
 Ad τ Engels osuuskunnista
 vääristelyä 122.

2

- α ”teoria”
- β hypoteekit
- γ Engels Amerikasta
- δ talonpoikaistosta ja versus * proletariaatista
- ε suur- ja pientuotanto
- ζ Hecht, Auhagen etc.
- θ suurtuotannon paremmuuden tunnustaminen
- ι sen tunnustaminen, että Kleinbetrieb vaatii Ueberarbeit**
- κ Hertz ranskalaisista tiedoista
- λ Hertz ja narodnikkilaisuus
- μ —
- σ — suhtautuminen sosialismiin
- τ — osuuskunnat.

*Kirjoitettu kesä- —
 syyskuussa 1901*

*Julkaistu ensi kerran v. 1932
 XIX Lenin-kokoelmassa*

Julkaistaan käsikirjoituksen mukaan

* — vastaavasti. *Toim.*
 ** — ylenmääräistä työtä. *Toim*